

TIP DİLİ

REHBERİ

Editörler

Dr. Cengiz Yakıncı

Dr. Başar Cander

Dr. Şeyma Fenercioğlu

İstanbul, 2022

ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI -54

ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI - 54

TIP DİLİ REHBERİ

Editörler

Dr. Cengiz Yakıncı
Dr. Başar Cander
Dr. Şeyma Fenercioğlu

ISBN

978-605-9596-58-9

Sertifika No.

42573

Yayınevi Editörü

Fatma Özten

Teknik Destek

Y. Müh. Mustafa Menteşoğlu

Kapak Tasarımı

Öğr. Gör. Bünyamin Bayram

Kapak Resmi

Doç. Dr. Sima Pouya

Adres

www.uskudar.edu.tr - yayin@uskudar.edu.tr
Tel: 0216 400 22 22 / Faks: 0216 4741256
Altunizade Mah. Üniversite Sk. No: 14
Pk: 34662 Üsküdar / İstanbul / Türkiye

Baskı

Özyurt Matbaacılık İnş. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Saray Mahallesi 123. Cadde No: 2/1
Kahramankazan/ANKARA
Tel: (0 312) 384 15 36
Matbaa Sertifika No. 46772
Mart 2022 (2000 Adet)

ATUDER
Acil Tıp Uzmanları Derneği

© Copyright 2022

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Acil Tıp Uzmanları Derneğine aittir. Anılan kuruluşun izni olmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi manyetik kâğıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Yazıların ve görsellerin yasal sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir.

SUNUŞ

Kitaplarda ve makalelerde Türkçe tıbbi bilimsel yazıların sağlıklı olabilmesi için Türkçe “Tıp Dili Rehberi”ne ihtiyaç vardır. Bu amaç için hazırlanacak rehberde; sık yapılan yazım hataları, tıbbi kavram karmaşaları, tıbbi kısaltmalar ve akronimler, bitki, mikroorganizma ve kimyasal maddelerin yazılışları, sayılarda noktalama işaretleri vb. konular yer almalıdır. Diğer taraftan tıbbın karmaşık, zor terminolojisini eğlenceli ve daha kolay öğrenmek için tıbbi bilmeceler, tıbbi özlü sözler, halk dilindeki hastalık adları, tıbbi terminolojinin etimolojisi, mitolojiden alınan tıbbi terminoloji, sayılardan üretilen tıbbi kavramlar, soyağacında kullanılan imgeler, tıbbi terminolojinin temelini oluşturan ölü diller Latince-Grekçeye gelen ön ve son ekler, eponimler, Fransızca, İngilizce gibi yabancı dillerden alınan tıbbi terimler gibi konular da yer almalıdır.

Yukarıda belirttiğimiz her iki amacı da gerçekleştirebilmek için elinizdeki Türkçe ***Tıp Dili Rehberi***’ni hazırladık ve sizlerin beğenisine sunduk. Kitabın diğer bir güçlü yönü, ağırlıklı olarak klinik uygulayıcı hekimler tarafından hazırlanmasıdır.

Elbette ki bu kitapta işlenen konular çok daha kapsamlı tutularak genişletilebilir ama ilk anda acil ihtiyaca yönelik pratik bir cep kitabını önceledik.

Kitaba katkıda bulunan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ederiz. Ülkemizde ilklerden olan Tıp Dili Rehberi kitabının başta tıp fakültesi öğrencileri olmak üzere tüm meslektaşlarımıza yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

Daha ileriye... Daha güzele...

Dr. Cengiz Yakıncı
Dr. Başar Cander
Dr. Şeyma Fenercioğlu

İÇİNDEKİLER

Sunuş	III
1. Eponimler	2
Doç. Dr. Mehmet Tekin ORCID: 0000-0002-1157-1314 <i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
2. Etimoloji	6
Doç. Dr. Dursun Türkmen ORCID: 0000-0001-9076-4669 <i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
3. Etimoloji - Acil Tıp	10
Uzm. Dr. Mazlum Kılıç ORCID: 0000-0002-7517-203X <i>SBÜ Fatih Sultan Mehmet EAH</i>	
4. Halk Dilindeki Tıbbi Kavramlar	14
Doç. Dr. Dursun Türkmen ORCID: 0000-0001-9076-4669 <i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
5. Kavram Karmaşası	18
Uzm. Dr. Yaşar Durmaz ORCID: 0000-0002-4437-0068 <i>KSBÜ Evliya Çelebi EAH</i>	
6. Kavram Karmaşası - Acil Tıp	20
Dr. Öğr. Üyesi Bahadır Taşlıdere ORCID: 0000-0002-5920-8127 <i>BVÜ Tıp Fakültesi</i>	
7. Kısaltmalar	22
Doç. Dr. Sultan Tuna Akgöl Gür ORCID: 0000-0002-4490-7267 <i>ATAÜNI Tıp Fakültesi</i>	
8. Kısaltmalar - Akronimler	26
Prof. Dr. Nilgün Bozbuğa ORCID: 0000-0002-4401-5250 <i>İÜ İstanbul Tıp Fakültesi</i>	
9. Kısaltmalar - Antijen ve Antikor	36
Doç. Dr. Yücel Duman ORCID: 0000-0002-9090-2096 <i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
10. Kısaltmalar - Reçete	40
Dr. Öğr. Üyesi Onural Özhan ORCID: 0000-0001-9018-7849 <i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
11. Kısaltmalar - Tıbbi Kimyasal Element Simgeleri	44
Dr. Öğr. Üyesi Lokman Hekim Tanrıverdi ORCID: 0000-0003-4263-5234 <i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	

12. Mitolojik Terimler	46
Prof. Dr. Süheyla Ünal ORCID: 0000-0003-3266-6256	
<i>SBÜ Bursa Tıp Fakültesi</i>	
13. Mitolojik Terimler - Acil Tıp	48
Dr. Öğr. Üyesi Hasan Sultanoğlu ORCID: 0000-0003-4099-572X	
<i>DÜ Tıp Fakültesi</i>	
14. Mitolojik Terimler - Psikomitoloji	50
Prof. Dr. Süheyla Ünal ORCID: 0000-0003-3266-6256	
<i>SBÜ Bursa Tıp Fakültesi</i>	
15. Sayılardan Tıp Terimleri	54
Prof. Dr. Nilgün Bozbuğa ORCID: 0000-0002-4401-5250	
<i>İÜ İstanbul Tıp Fakültesi</i>	
16. Sayılarda Noktalama İşaretlerinin Kullanımı	56
Prof. Dr. Erdem Topal ORCID: 0000-0002-4439-2689	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
17. Soyağacında Kullanılan İmgeler	58
Dr. Öğr. Üyesi Lokman Hekim Tanrıverdi	
ORCID: 0000-0003-4263-5234	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
18. Tıbbi Bilmeceler	60
Doç. Dr. İlknur Ucuş ORCID: 0000-0003-1986-4688	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
19. Tıbbi Özlü Sözler	64
Prof. Dr. Cengiz Yakıncı ORCID: 0000-0001-5930-4269	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
20. Tıbbi Terminoloji - Grekçe ve Latince Karşılaştırılması	68
Prof. Dr. L. Arzu Aral ORCID: 0000-0002-7300-1624	
<i>İDÜ Tıp Fakültesi</i>	
21. Tıp Terimlerinde Temel Yapılar - Kökler	70
Prof. Dr. Muhammet Gökhan Turtay	
ORCID: 0000-0002-1728-8237	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
22. Tıp Terimlerinde Temel Yapılar - Ön Ekler	72
Dr. Öğr. Üyesi Seda Nur Akyol ORCID: 0000-0002-5830-0167	
<i>ÜÜ Tıp Fakültesi</i>	
23. Tıp Terimlerinde Temel Yapılar - Son Ekler	76
Dr. Öğr. Üyesi Seda Nur Akyol ORCID: 0000-0002-5830-0167	
<i>ÜÜ Tıp Fakültesi</i>	

24. Tıp Terimlerinde Temel Yapılar - Son Eklerin Doğru Kullanımı	80
Dr. Merve Aladağ ORCID: 0000-0003-4950-0244	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
25. Terminoloji - Diş Hekimliği	82
Dr. Öğr. Üyesi Burak Dayı ORCID: 0000-0002-5289-438X	
<i>İNÜ Diş Hekimliği Fakültesi</i>	
26. Yabancı Dil Kökenli Tıp Terimleri - Almanca ve Farsça	84
Dr. Hanım Durmuş ORCID: 0000-0003-1607-8040	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
27. Yabancı Dil Kökenli Tıp Terimleri - Arapça	86
Dr. Öğr. Üyesi Rafet Özbey ORCID: 0000-0003-0759-5003	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
28. Yabancı Dil Kökenli Tıp Terimleri - Fransızca	88
Doç. Dr. Şeyma Fenercioğlu ORCID: 0000-0002-8061-8374	
<i>Özel Konak Hastanesi Tüp Bebek Ünitesi</i>	
29. Yabancı Dil Kökenli Tıp Terimleri - İngilizce	92
Dr. Öğr. Üyesi Rafet Özbey ORCID: 0000-0003-0759-5003	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
30. Yazılış - Bitki İsimleri	94
Dr. Öğr. Üyesi Onural Özhan ORCID: 0000-0001-9018-7849	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
31. Yazılış - Mikroorganizma İsimleri	96
Doç. Dr. Yücel Duman ORCID: 0000-0002-9090-2096	
<i>İNÜ Tıp Fakültesi</i>	
32. Yazılış - Organik Bileşikler	98
Doç. Dr. Sevil Şenkardeş ORCID: 0000-0002-0523-459X	
<i>MÜ Eczacılık Fakültesi</i>	
33. Yazım Hataları - Sık Yapılan	102
Doç. Dr. Habip Almış ORCID: 0000-0001-9327-4876	
<i>ADYÜ Tıp Fakültesi</i>	
34. Tıp Eğitimindeki Kısaltmalar	106
Doç. Dr. S. Ayhan Çalışkan ORCID: 0000-0001-9714-6249	
<i>EÜ Tıp Fakültesi</i>	
Kaynaklar	110

1

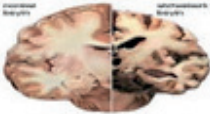
EPONİMLER

Doç. Dr. Mehmet Tekin

Tanıtım

Tıbbi kullanımı açısından eponim; bir hastalık, belirti, bulgu, yapı, cerrahi alet, tıbbi test ya da sendromun gerçek veya hayali bir insanın adı ile anılması için kullanılan terimdir. Grekçe “*eponymus*” sözcüğünden gelmektedir. Ep (üst)- + o (kaynaştırma)- + *nymus* (isim) anlamındadır. İlk eponim kullanımı MÖ ikinci bin yılda gerçekleşmiştir. Antik Yunan’da bir yönetici olan *Arkhon*, Atina uygarlığında “*eponimus arkhon*” adıyla görev yapan en yüksek idare hâkimine verilen isimdi. Siyaset tarihinde, coğrafyada, zoolojide, bilim ve teknolojiye de sıkça eponimler kullanılmaktadır. Tıpta kullanılan eponimler genellikle bir hastalık, vücuttaki bir doku ya da bir cerrahi teknik, ilk bulanın adı veya soyadı olmakla beraber bazen bir masal kahramanı da olabilmektedir. ör. Munchausen sendromu gibi.

Alzheimer hastalığı

İlk olarak Alois Alzheimer tarafından tanımlanan, günlük yaşamsal etkinliklerde azalma ve bilişsel yeteneklerde bozulmayla karakterize nöropsikiyatrik belirtilerin ve davranış değişikliklerinin eşlik ettiği demans türüdür. Alois Alzheimer, 1864-1915 yıllarında yaşamış Alman psikiyatr ve nöropatologdur.

Apgar skoru

APGAR Skoru Hesaplaması				
Kriterler	0 Puan	1 Puan	2 Puan	
A	Yanlış	Yanlış	Yanlış	Yanlış
P	Yanlış	Yanlış	Yanlış	Yanlış
G	Yanlış	Yanlış	Yanlış	Yanlış
A	Yanlış	Yanlış	Yanlış	Yanlış
R	Yanlış	Yanlış	Yanlış	Yanlış

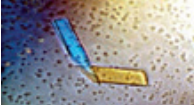
Dr. Virginia Apgar tarafından tanımlanan, doğumdan hemen sonra yenidoğan bebeğin sağlık durumunu değerlendirmek amacıyla kas tonusu, kalp atım hızı, ağırlı uyaranlara cevap, cilt rengi ve solunum sayısının puanlamasına dayanan bir skorlamadır. Virginia Apgar 1909-1974 yıllarında yaşamış Amerikalı obstetrik anesteziist ve tıbbi araştırmacıdır.

Behçet hastalığı

Hulusi Behçet tarafından 1973 yılında tanımlanan, tekrarlayan oral aftlar, genital ülserler, deri lezyonları, üveit, eklem tutulumu ve vasküler lezyonlarla karakterize multisistemik enflamatuvar bir hastalıktır. Hulusi Behçet 1889-1948 yıllarında yaşamış Türk dermatoloji uzmanı ve bilim insanıdır.

Bence Jones proteini

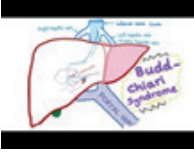
Henry Bence Jones tarafından tanımlanan Bence Jones proteini, 22-24 kDa moleküler ağırlığa sahip multipl miyelom veya Waldenström makroglobülinemisinde görülen, idrarda bulunan bir monoklonal globülin proteini veya immünoglobülin hafif zinciridir. Henry Bence Jones, 1813-1873 yıllarında yaşamış İngiliz doktor ve kimyagerdir.

Bowman kapsülü

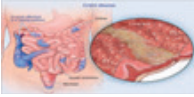
Böbrekte yer alan Malpighi cisimciğinin yapısında bulunan ve yarım daire şeklinde olan bir böbrek iç yapısıdır. Sir William Bowman tarafından tanımlanmıştır. Sir William Bowman, 1816-1892 yıllarında İngiltere'de yaşamış bir cerrah ve histologdur.

Budd-Chiari sendromu

George Budd ve Hans Chiari tarafından tanımlanan Budd-Chiari sendromu, sağ kalp yetmezliği olmaksızın karaciğerde venöz çıkış akımın obstrüksiyonuna bağlı fonksiyon bozukluğu ve portal hipertansiyon bulguları ile karakterize mortal seyredebilen bir hastalıktır. George Budd, 1808-1882 yıllarında yaşamış tıp doktoru ve tıp yazarıdır. Hans Chiari ise 1851-1916 yıllarında yaşamış Avusturyalı bir patologdur.

Crohn hastalığı

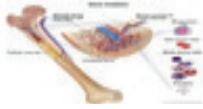
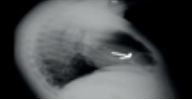

Burrill Bernard Crohn tarafından tanımlanan Crohn hastalığı, segmental tutulum ile belirgin kronik ve enflamatuvar bir bağırsak hastalığıdır. Burrill Bernard Crohn, 1884-1983 yıllarında yaşamış Amerikalı gastroenterologdur.

Cushing sendromu

Harvey Williams Cushing tarafından 1932 yılında tanımlanan, kandaki kortizol hormon düzeyinin kontrolsüz şekilde artmasından kaynaklanan, aydede yüzü, sırtta bufalo hörgücü görünümü, ciltte strialar ve kilo alımı ile belirgin bir hastalıktır. Harvey Williams Cushing, 1869-1939 yıllarında yaşamış Amerikalı beyin ve sinir cerrahıdır. Modern beyin cerrahisinin öncüsüdür.

Down sendromu 	John Langdon Down tarafından 1866'da tanımlanan, zekâ geriliği, mongoloid yüz görünümü (gözlerin birbirinden ayrık ve palpebral açıklığın yukarı bakması), burun kökü basıklığı, kalp anomalileri, parmak anomalisi, elde simian çizgisi gibi bulgularla karakterize 21. kromozomdaki trizomiden kaynaklı sendromdur. John Langdon Haydon Down, 1828-1896 yıllarında yaşamış bir İngiliz doktordur.
Fanconi aplastik anemisi 	Guido Fanconi tarafından 1927 yılında tanımlanan, büyüme geriliği, hiperpigmentasyon ve üst ekstremitelerde anomalilerinin eşlik ettiği, otozomal resesif bir aplastik anemi türüdür. Guido Fanconi, 1892-1979 yıllarında yaşamış İsviçreli bir pediatristtir.
Henoch-Schönlein purpurası 	Eduard Heinrich Henoch ve Johann Lukas Schönlein tarafından 1860'larda tanımlanan Henoch-Schönlein purpurası; alt ekstremitelerde palpabl purpura, karın ağrısı, eklem ağrısı ve hematüri/proteinüri ile seyreden, küçük ve orta boy damarların tutulduğu, çocukluk çağıının en sık vaskülitidir. Eduard Heinrich Henoch, 1820-1910 yıllarında yaşamış Alman pediatristtir. Johann Lukas Schönlein ise 1793-1864 yıllarında yaşamıştır ve Henoch'un öğretmenidir.
Morgagni hernisi 	1761 yılında Giovanni Battista Morgagni tarafından tanımlanmış olan anterior subkostosternal yerleşimli konjenital diyafram hernisidir. Giovanni Battista Morgagni, 1682-1771 yıllarında yaşamış bir İtalyan anatomisttir. Anatomik patolojinin babası olarak kabul edilmektedir.
Nissen fundoplikasyonu 	Rudolf Nissen tarafından 1936'da ilk defa İstanbul'da uygulanan Nissen fundoplikasyonu bir gastroözofageal reflü cerrahisi yöntemidir. Rudolf Nissen, 1896-1981 yıllarında yaşamış Alman cerrahdır. Atatürk'ün eğitim alanındaki reformlarından biri olan 1933 Üniversite Reformu kapsamında, 1933-1939 yıllarında profesör unvanıyla İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinin Cerrahpaşa'daki 1. Cerrahi Kliniğinde direktör olarak çalışmıştır.

Munchausen sendromu

1951 yılında Asher tarafından tanımlanan Munchausen sendromu, kişinin çevresinden ve sağlık görevlilerinden ilgi görebilmek için kendini sürekli hasta etmesi veya bunun için uğraşması durumudur. Munchausen sendromu adını, Alman yazar Rudolf Erich Raspe'nin 1785 yılında yayımladığı Baron Münchhausen'in Rusya'daki muhteşem seyahatleri ve mücadelelerinin anlatıldığı kitabından almıştır. Münchhausen, katıldığı 1735-1739 Osmanlı-Rus-Avusturya Savaşı'nda yaşadıklarını abartılı bir şekilde anlatmış ancak bir süre sonra bunların yalan olduğu anlaşılmıştır. Sendromun isim babası Richard Alan John Asher'dir.

Östaki borusu

Bartolomeo Eustachi tarafından tanımlanan östaki borusu (*tuba auditiva*) burnun arka kısmında bulunan ve geniz ile orta kulak arasında geçiş sağlayan bir kanaldır. Bartolomeo Eustachi, 1500-1574 yıllarında yaşamış bir İtalyan anatomisttir.

Parkinson hastalığı

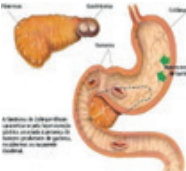
James Parkinson tarafından 1817'de tanımlanan, beyindeki dopamin üreten hücrelerin kaybıyla ortaya çıkan bir hareket bozukluğudur. James Parkinson, 1755-1824 yıllarında yaşamış İngiliz cerrah, eczacı, jeolog, paleontolog ve siyasi aktivisttir.

Wilms tümörü

Max Wilms tarafından tanımlanan, olgunlaşmamış böbrek dokusundan kaynaklanan böbrek tümörüdür. Max Wilms, 1867-1918 yıllarında yaşamış Alman cerrahdır.

Zollinger-Ellison sendromu

İlk kez 1955 yılında Robert Milton Zollinger ve Edwin H. Ellison tarafından tanımlanan Zollinger-Ellison sendromu, üst jejunum ülserasyonu, gastrik asit hipersekresyonu ve pankreasın non-beta adacık hücre tümörleri (gastrinoma) ile karakterize bir sendromdur. Tipik peptik ülser hastalığının tersine, bu sendrom sıklıkla ilerleyici, kronik ve yaşamı tehdit edicidir. Robert Milton Zollinger 1903-1992 yıllarında, Edwin H. Ellison ise 1918-1970 yıllarında yaşamış Amerikalı genel cerrahdır.